

בס"ד. י"ט כסלו, ה'תשכ"ג

(הנחה בלתי מוגה)

קטנתי מכל החסדים ומכל וכו', ומבאר בעל הגאולה והשמחה באגרת הקודש שכתבה אחר ביאתו מפ"ב⁵, שהפירוש בזה הוא (לא כפירוש הפשוט שהי' קטן מלקבל את החסדים, אלא) שמכל החסדים ומכל וכו' שניתנו לו ע"י הקב"ה, נעשה אצלו הענין דקטנתי ביתר שאת וביתר עוז, כי, כל הקרוב אל ה' ביתר שאת והגבה למעלה, צריך להיות יותר שפל רוח למטה מטה, וכנודע דכולא קמי' דוקא כלא חשיב⁶, וא"כ כל שהוא קמי' יותר (מצד כל החסדים שהם בחי' קרבת אלקים) הוא יותר כלא ואין ואפס (קטנתי). וזהו גם בכללות מ"ש בגמרא שאם עושין לו נס מנכין לו מזכיותיו, מאי קראה, קטנתי מכל החסדים גו' (הוקטנו ונתמעטו זכיותי בשביל החסדים⁷), כי, זכיותיו הוא גם מלשון זיכוך וביורור, ונתמעטו זכיותי היינו שאף שהי' במעמד ומצב של זיכוך וביורור, הרי הוא נופל ברוחו (ער פאלט באַ זיך אַראָפּ) ממעמדו ומצבו הקודם (קטנתי), לפי שראה ענין של התקרבות מלמעלה עד למעלה מעלה (שזהו"ע החסדים). וממשיך לבאר באגה"ק הנ"ל, שזו בחי' ימין שבקדושה וחסד לאברהם שאמר ואנכי עפר ואפר⁸, וזו היא ג"כ מדתו של יעקב שאמר קטנתי מכל החסדים⁹, שהי' קטן במאד מאד בעיניו מחמת ריבוי החסדים, כמ"ש¹⁰ כי במקלי עברתי גו' ועתה הייתי וגו', ואינו ראוי ואינו כדאי כלל כו', משא"כ בזלע"ז הוא ישמעאל חסד דקליפה¹¹, כל שהחסד גדול הוא הולך וגדל בגובה וגסות הרוח ורוחב לבו. וזהו ג"כ החילוק שבחסד דקליפה ההשפעה היא רק ממותרות, משא"כ בחסד דקדושה ההשפעה אינה רק משיריים ומותרות, אלא אדרבה, שמשים עצמו כשיריים ומותרות כו', ולכן משפיע בריבוי כו'. ומסיים באגה"ק הנ"ל: ולזאת באתי מן המודיעים מודעה רבה לכללות אנ"ש כו' לבלתי רום לבכם מאחיהם¹² כו' ולא להרחיב עליהם פה או לשרוק עליהם ח"ו

(1) וישלח לב, יא.
 (2) תניא אגה"ק ס"ב.
 (3) ראה זח"א יא, ב.
 (4) שבת לב, א. וראה גם ד"ה קטנתי
 (5) פרש"י שם.
 (6) וירא יח, כז.
 (7) ראה זח"ג רמו, ב. תורת חיים תולדות
 קמה, ב ואילך.
 (8) ע"פ שופטים יז, כ.
 (9) (הב') דש"פ וישב, כ"ף כסלו תשי"ז פ"ב
 (10) (סה"מ תשי"ז ע' עב ואילך).
 (11) (12)

כו', רק להשפיל רוחם כו' ומענה⁹ רך משיב חימה כו', וכולי האי ואולי יתן ה' בלב אחיהם כמים¹⁰ הפנים וגו'.

ב) ולהבין הענין בפרטיות יותר¹¹, יש להקדים מה שמפרש רבינו הזקן בלקו"ת ד"ה ארץ הרים ובקעות¹², שארץ קאי על כללות בני", עליהם נאמר¹³ כי תהיו אתם לי ארץ חפץ, וקאי גם על כאו"א מישראל בפרטיות, וכתורת הבעש"ט¹⁴ שכאו"א מישראל הוא בדוגמת ארץ חפץ שטמונים בה אוצרות זהב וכל יקר, ורק חכמי לב יכולים להתעמק (דעגרונטעווען זיך) לחפור ולגלות מה שנמצא בתוכו, בדוגמת באר מים חיים שמתגלה ע"י החפירה כו'¹⁵. וזהו ארץ הרים ובקעות, שבארץ חפץ זו (דקאי על בני") ישנם הרים ובקעות. הרים הו"ע כאברהם שקראו הר¹⁶, דקאי על בית המקדש, שכולל עבודת כל ישראל, כמ"ש¹⁷ והתפללו אליך דרך ארצם, היינו, שבכל מקום שאיש ישראל מתפלל צריך לכויין (את הרוחות, ואם אינו יודע לכויין את הרוחות יכוין את לבו) כנגד ארץ ישראל, ירושלים (דרך העיר אשר בחרת¹⁸) ובית המקדש (אל המקום הזה¹⁹). וענינו בעבודה, שאברהם שקראו (לבית המקדש, שכולל כל עבודת בני") הר, מורה על העבודה מצד האהבה והרצוא, שזהו"ע אברהם אוהבי²⁰. ומ"ש הרים לשון רבים, הרי זה לפי שישנם ריבוי דרגות באהבה, וכללותם הם ב' דרגות, אהבה עילאה ואהבה תתאה, אהבה רכה ואהבה זוטא. וכמו כן ישנו אופן העבודה של בקעה, שהיא מקום שפל, וכפי שמצינו גבי תפלה שהש"ץ נקרא יורד לפני התיבה²¹, וענין זה מורה על העבודה שמצד היראה והביטול. ומ"ש בקעות לשון רבים, הרי זה לפי שגם ביראה יש בכללות ב' דרגות, יראה עילאה ויראה תתאה. והענין בזה, כידוע שבשם הוי' ישנם ד' אותיות, י"ה ו"ה, שהם דחילו (יראה) עילאה, אהבה רכה, אהבה זוטא ויראה תתאה²², ומצד זה שאנכי הוי' אלקיך²³,

15) ראה לקו"ת חוקת סב, ד ואילך. ובכ"מ.

16) פסחים פח, א. פרש"י ויצא כח, יז.

17) מלכים"א ח, מח. ברכות ל, א.

18) שם, מד.

19) שם, לה.

20) ישע"י מא, ח.

21) שו"ע אדה"ז אר"ח ס"צ ס"א.

22) ראה זח"ג (רע"מ) קכב, ב ואילך.

תקו"ז ת"ו (כא, ב). ת"י (כה, ב). תו"א מקץ

מ, ד. לקו"ת פ' ראה כא, ג.

23) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

9) משלי טו, א (ושם: ישיב חימה. אבל כ"ה ככפנים בברכות יז, א. של"ה מסכת יומא רלב, א. ועוד).

10) משלי כז, יט. וראה תניא פמ"ו.

11) בהבא לקמן — ראה גם ד"ה קטנתי דש"פ וישלח, ח"י כסלו (לעיל ע' 221 ואילך).

12) עקב יז, ג ואילך.

13) מלאכי ג, יב.

14) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' רפה.

15) וראה כתר שם טוב בהוספות סימן נו,

ובהנסמן שם.

היינו, שהוי' נעשה אלקיך, כחך וחיותך (דכאו"א מישראל²⁴), לכן נעשה אצל כאו"א מישראל העבודה דהרים ובקעות, שתי אהבות (הרים) ושתי יראות (בקעות).

ומבאר רבינו הזקן בלקו"ת שם, שע"י העבודה דיראה וביטול, ענין הבקעה, שהו"ע ואנכי עפר ואפר, מגיעים למעלה יותר מאשר ע"י העבודה דאהבה, שהו"ע שקראו הר. ויש להקדים בזה, שהעבודה דאנכי עפר ואפר אינה בסתירה להעבודה דאברהם שקראו הר, וע"ד מ"ש רבינו הזקן באגה"ק²⁵ מה ששמע ממורו הרב המגיד ע"פ ואנכי עפר ואפר, שהאפר הוא מהותו ועצמותו של העץ הנשרף כו', והיינו, שאף שהאפר אין לו דמיון וערך אל מהות העץ הגדול באורך ורוחב ועובי קודם שנשרף, הרי הוא מהותו ועצמותו וממנו נתהווה כו'. ומזה מובן גם שאין סתירה בין הענין דאנכי עפר ואפר להענין דקראו הר. אמנם, ע"י הביטול דאנכי עפר ואפר מגיעים למעלה יותר ממה שמגיעים ע"י האהבה דבחי' הר. ומבאר שזהו בדוגמת חותם המתהפך²⁶, שע"י חותם בולט נעשה חותם שוקע, וע"י חותם שוקע נעשה חותם בולט, ועד"ז בעבודה, שע"י עבודת האהבה והרצוא, שהו"ע חותם בולט שלמטה, נעשה למעלה חותם שוקע, היינו, שהגילויים מלמעלה נמשכים באופן של שקיעה, שבאים ע"י לבושים כו', אך ע"י הביטול דאנכי עפר ואפר, שהו"ע חותם שוקע שלמטה, נעשה למעלה חותם בולט, דהיינו גילוי אוא"ס בלי לבושים המסתירים, כמ"ש²⁷ ולא יכנף עוד מוריך, פי' שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש (כמבואר בתניא²⁸).

ג) **וממשיך** לבאר הענין למעלה [ע"ד המבואר באגה"ק²⁵ שמעשר הבחינות שבנפש האדם יכולים להבין קצת בעשר ספירות העליונות שכולן מאירות בנשמתו הכלולה מהן, ונשתלשלו מהן²⁹, ומזה מובן שכל הענינים שלמטה בעבודת האדם ישנם גם למעלה], דהנה ידוע³⁰ שבספרי מקובלים הראשונים [ולפעמים איתא הלשון מקובלים הקדמונים³¹] נקראים המדות העליונות בשם גדולה גבורה תפארת, אבל

30) ראה גם אוה"ת וירא צ, א ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' קצח ואילך. ד"ה קטנתי עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' קיז ואילך). וראה גם ד"ה אם בחוקתי תלכו תשט"ז פ"ד ואילך (סה"מ תשט"ז ע' קעא ואילך).
31) כ"ה הלשון בלקו"ת עקב שם, ד.

24) ראה לקו"ת ר"פ ראה.
25) סימן טו.
26) ראה גם לקו"ת שה"ש מו, א.
27) ישעי' ל, כ.
28) פל"ו.
29) תניא רפ"ג.

בכתבי האריז"ל נקראים בשם חסד גבורה תפארת. ומבאר, שענין הגדולה הוא למעלה מעשר ספירות דאצילות, ואינו בכלל הענין דעשר ספירות שנקראים חסד גבורה תפארת כו'. והיינו, שאע"פ שבפסוק³² נאמר לך הוי' הגדולה והגבורה והתפארת, וכן אומרים בתפלה הא"ל הגדול הגבור כו'³³, מ"מ, בספירות דאצילות הרי זה נקרא בשם חסד.

ויובן בהקדם הביאור במ"ש בזהר³⁴ דאית חסד ואית חסד, אית חסד הנקרא חסד סתם, חסד זוטא, ואית חסד הנקרא רב חסד, רב חסד הוא חסד דאריך אנפין, וחסד זוטא הוא חסד דז"א, שזהו"ע החסד כמו שהוא בעשר ספירות דאצילות. ולכאורה אינו מובן³⁵, הרי עשר ספירות דאצילות ענינם הוא בלי גבול, ולמה נקרא חסד דאצילות בשם חסד זוטא. ואע"פ שהבלי גבול דאצילות הוא רק לגבי עולמות בי"ע, אבל לגבי למעלה מאצילות הרי זה נקרא בשם זעיר אנפין (לגבי אריך אנפין), מ"מ, כיון שזהו ענין של בלי גבול לכל הפחות לגבי עולמות בי"ע, הרי זה גופא הוכחה שיש בזה גם מבחי' בלי גבול האמיתי. וכידוע הביאור בענין ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך³⁶, דאף שזהו מאדך, מאד שלך³⁷, היינו, שרק אצלו נקראת אהבה זו בלי גבול, אבל אצל מי שכלי מוחו ולבו רחבים יותר הרי זו אהבה שבאה במדה וגבול, ועד שאפשר שהמדה וגבול של פלוני תהי' גדולה יותר מהבלי גבול שלו (בכל מאדך), מ"מ, דוקא הענין דבכל מאדך, מאד שלך, ממשיך את הבלי גבול שלמעלה, משא"כ אהבה שהיא גדולה יותר אלא שנמצאת אצל מי שלגבי הכלים שלו נחשבת לאהבה שבמדה וגבול, לא נמשך על ידה הבלי גבול שלמעלה, והיינו, לפי שמדתו של הקב"ה היא מדה כנגד מדה³⁸, ולכן רק מי שעבודתו היא עבודה בלי גבולית, יכול להמשיך את הבלי גבול שלמעלה. ומזה מובן גם בנוגע להעשר ספירות, שמהן נשתלשלו המדות שבנפש האדם, שאע"פ שהם בלי גבול רק לגבי עולמות בי"ע, מ"מ, מצד זה גופא שהם בלי גבול לגבי מי שהוא, לוקחים הם את הבלי גבול שלמעלה, כיון שנלקחו משם. וכל זה הוא בנוגע לכללות העשר ספירות דאצילות, ועאכו"כ מדת החסד דאצילות, כמבואר

ח"א פר"מ. וראה גם מקומות שצויינו בהערה
30.

36 ואתחנן ו, ה.

37 ראה תו"א מקץ לט, ג ואילך. ובכ"מ.

38 סנהדרין צ, א.

32 דברי הימים א כט, יא.

33 ע"פ נחמ"י ט, לב.

34 ח"ג (אד"ר) קלג, ב. וראה גם תניא

אגה"ק ס"י. תו"א תצוה פב, א ואילך.

35 בהבא לקמן — ראה המשך תער"ב

בשער היחוד והאמונה³⁹ בפירוש הגדול הגבור, שהגדול היא מדת חסד והתפשטות החיות בכל העולמות וברואים לאין קץ כו', והיינו, שבאצילות גופא מדת החסד היא בלי גבול לגבי מדת הגבורה, שהיא מדת הגבול שבאצילות (מדת הצמצום ומניעת התפשטות החיות כו'⁴⁰). וא"כ, איך נקרא חסד דאצילות בשם חסד זוטא.

אך הענין הוא, שחסד דאצילות נקרא חסד זוטא מצד שני ענינים, מצד המשפיע ומצד המקבל. מצד המקבל, כיון שזוהי המשכה שבאה ומתלבשת בפנימיות בהכלי קיבול שלו, ועד שמודדה ומגבילה, לכן נקראת בשם חסד זוטא. וכמו כן נקרא חסד זוטא גם מצד המשפיע, כי, סיבת ההשפעה היא מצד רגש הקטנות דאנכי עפר ואפר, שמשים עצמו כשיריים, שמצד זה הרי כל דבר תופס מקום ונראה לדבר חשוב שראוי להשפיע לו. והענין בזה, שעשר ספירות דאצילות הם בבחי' ביטול, כמ"ש בספר יצירה⁴¹ ולפני כסאו הם משתחווים כו', דהשתחוואה הו"ע הביטול, ולכן נקרא חסד דאצילות בשם חסד זוטא, כיון שהשפעת החסד היא מצד הביטול, והיינו, שכיון שחסד דאצילות היא באופן דאנכי עפר ואפר [כדאיתא במאמר⁴² לשון נפלא זה (דער גוואלדיקער לשון)], לכן נמשכת ממנה ההשפעה בעולמות בי"ע, עד לעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה הימנו, כי, מצד הביטול דאנכי עפר ואפר נחשבת גם העבודה בעוה"ז התחתון לענין חשוב, ולכן נמשכת ההשפעה גם שם. וכמו כן במדת הגבורה דאצילות, שגם היא נקראת בשם זוטא, הן מצד המקבל, כיון שבא במדה וגבול לפי כלי המקבל (במכ"ש מההשפעה ממדת החסד), והן מצד המשפיע, שהוא בביטול, שהרי כל הספירות דאצילות הם בביטול, ובפרט ספירת הגבורה, שמצד עוצם הביטול שבה הרי הביטול של כל הנבראים אינו מספיק כו', כמ"ש⁴³ שמים לא זכו בעיניו וכתיב⁴⁴ ובמלאכיו ישים תהלה.

ועפ"ז מובן שאע"פ שחסד דאצילות נקרא בכתבי האריז"ל בשם חסד דוקא, מ"מ, יכול להקרא גם בשם גדולה, כלשון הכתוב לך הוי' הגדולה והגבורה כו', וכנוסח התפלה הא-ל הגדול הגבור כו', שהרי חסד דאצילות הוא בבחי' בלי גבול לגבי בי"ע, שמזה מוכח שיש בו גם מבחי' בלי גבול האמיתי (כנ"ל). אלא שכאשר צריכים לחלק בין הספירות

(42) המשך תער"ב שם.

(43) איוב טו, טו.

(44) שם ד, יח.

(39) פ"ד.

(40) שער היחוד והאמונה שם.

(41) פ"א מ"ו.

דאצילות להספירות שלפני האצילות, אזי אומר האריז"ל שבאצילות נקרא הספירה בשם חסד, ולפני האצילות נקראת בשם גדולה.

ד) **והנה** האמור לעיל שהשפעה היא מצד הביטול דאנכי עפר ואפר, הרי זה בחסד דקדושה דוקא, משא"כ בחסד דקליפה, חסד דישמעאל, ההשפעה היא מצד ענין ההתנשאות, מצד רום לבבו כו'. ולכאורה צריך להבין, איך שייך בקליפה ענין של השפעה בכלל, מאחר שאין זה אלא באופן שלגרמייהו עבדין⁴⁵. אך הענין הוא, ע"פ המבואר בארוכה בהמשך תער"ב⁴⁶, שיש ב' אופני השפעה, השפעה שמצד הביטול, והשפעה שמצד ההתנשאות. ובהשפעה שמצד התנשאות גופא יש ב' אופנים, מצד התנשאות עצמית דהיינו התנשאות אמיתית, או מצד התנשאות חיצונית שהיא מצד ענין חיצוני. והענין בזה, דהנה, ההשפעה שמצד ההתנשאות כפי שהיא בקדושה הרי זה מצד התנשאות אמיתית דהמלך המרומם לבדו, והוא בדוגמת מלך גדול המרומם ומנושא מצד עצמו, שמשפיע בריבוי עצום לכל. והיינו, שאין זה רק ע"ד המבואר במק"א⁴⁷ שטבע המרומם להשפיע אל השפל דוקא, וכמ"ש⁴⁸ מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח, אלא יתירה מזה, שמשפיע אפילו למי שאינו דכא ושפל, אלא הוא בערכו. וענין זה הוא מצד היותו בהתנשאות עצמית, שלכן כל ענינו הוא באופן של המשכה והתפשטות גדולה ביותר. אמנם, יש אופן שההתנשאות היא (לא באופן שהוא מרומם ומנושא מצד עצמו, אלא) מצד זה שנשפע לו רוב עושר, שמזה נעשה יעוז בהוותו⁴⁹ כו', שזוהי התנשאות חיצונית. והנה, גם מצד התנשאות זו נעשה ענין של השפעה אל הזולת, אלא כיון שאין זו התנשאות אמיתית כי אם התנשאות חיצונית בלבד, לכן נרגש אצלו הצורך להתייחר, והרי א' הדרכים בזה הוא ע"י ההמשכה וההשפעה אל הזולת, שזהו"ע חסד לאומים חטאת⁵⁰, שזהו חסד הוא בשביל להתייחר. ומזה מובן גם שכאשר ההשפעה היא מצד התנשאות חיצונית, שאז נרגשת מציאותו, הרי זה באופן שכל מציאות זולתו היא בניגוד להמציאות והישות שלו, והיינו, שאף שמשפיע להזולת, מ"מ, הרי זה באופן שאינו יכול לסבול מציאות הזולת, ולכן, גם נתינת הצדקה וגמילות חסדים היא באופן שחסר בזה הענין דהמפייסו,

(48) ישעי' נז, טו.

(49) ע"פ תהלים נב, ט.

(50) משלי יד, לד.

(45) ראה תקו"ז ת"ו (כב, א).

(46) פר"מ. שם פרל"א ואילך.

(47) ראה שם פרל"ה.

שעל זה אמרו רז"ל⁵¹ המפייסו בי"א, שזהו למעלה גם מעשר, ויש בזה עילוי לגבי הנותן פרוטה סתם (ואינו מפייסו), כיון שע"ז מעלה את העני ממעמדו ומצבו כו'. וענין זה הוא ביחוד בחסד דלעו"ז, חסד דקליפה, שזהו חסד דישמעאל, שהשפעת החסד אינה מצד התנשאות אמיתית אלא התנשאות חיצונית בלבד, ולכן נרגש אצלו הצורך להתייחר, וכל מציאות הזולת היא בניגוד למציאותו וכו'. ומצד זה הרי ההשפעה להזולת היא רק ממותרות ושיריים, והיינו, לפי שהוא מציאות לעצמו, שלכן צריך הכל לעצמו, וכמה שיש לו אינו מספיק לו, וכהלשון בזה⁵²: עס איז ניטאָ קיין גינגו, ועד שגם כאשר משפיע לזולתו (מהמותרות ושיריים), הרי כוונתו בזה אינה בשביל טובת הזולת, אלא שרצונו שהזולת יגדל אותו כו', שעל ידו יוכל להתייחר ולהתגדל כו'.

והנה שרש ענין ההשפעה שמצד ההתנשאות הוא מבחי' החסד שלמעלה מאצילות, אלא כיון שבבחינה זו נאמר כחשיכה כאורה⁵³, לכן נמשך מזה לא רק בבחי' אורה אלא גם בבחי' חשיכה, שזהו"ע חסד דישמעאל, ובזה גופא, לא רק כפי שביקש אברהם אבינו לו ישמעאל יחי' לפניו⁵⁴, אלא כפי שירוד ונמשך בישמעאל, שנעשה חסד דקליפה, שההשפעה אינה אלא משיריים ומותרות בלבד, שזהו לפי שהוא מציאות לעצמו, שלכן ההמשכה וההשפעה היא בהגבלה, ועוד זאת, והוא העיקר, שחסר בה הענין דהמפייסו.

אמנם בקדושה הרי זה להיפך ממש, שהשפעת החסד קשורה עם ענין הביטול דוקא, שזהו מה שמבאר רבינו הזקן באגה"ק בענין קטנתי מכל החסדים, שגילוי החסדים שלמעלה פועל הענין דקטנתי, ועד"ז לאידך, שהקטנתי דלמטה פועל ריבוי בהמשכת כל החסדים מלמעלה, כנ"ל מלקו"ת שהחותם שוקע דלמטה פועל חותם בולט מלמעלה. וזהו גם מה שמסיים באגה"ק הנ"ל ומענה רך משיב חימה כו', ולאח"ז מוסיף וכולי האי ואולי יתן ה' בלב אחיהם כמים הפנים וגו', והיינו, דכיון שמדת החסד היא ראשית שבעת ימי הבנין, והיא יומא דאזיל עם כולהו יומי⁵⁵, לכן נמשך מזה בעבודה בב' הקוין דסור מרע

(55) ראה זח"ג קג, א"ב. קצא, א"ב. עץ חיים שער כה (שער דרושי הצלם) דרוש ב. פרי עץ חיים שער הסוכות פ"א. שער מאמרי רשב"י פ' יתרו תרומה ואמור. לקו"ת האזינו עו, ב. ועוד.

(51) בבא בתרא ט, ב. וראה המשך תער"ב שם פרמ"ט (ע' תקד).
(52) המשך הנ"ל שם פר"מ (ע' תפה).
(53) תהלים קלט, יב.
(54) לך לך יז, יח.

(מענה רך משיב חימה) ועשה טוב (יתן ה' בלב אחיהם כמים הפנים וגו')⁵⁶.

ה) **וענין** זה פעל רבינו הזקן ע"י העבודה בימיו, ובדורות שלאחריו ע"י רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו, עד לדורנו זה דרא דעקבתא דמשיחא — שיתן השי"ת מכל החסדים ומכל כו', מלמעלה מעלה, וענין זה יפעל את הביטול דקטנתי, ועד לאופן דאנכי עפר ואפר, ועי"ז יתן ה' בלב אחיהם כמים הפנים גו', היינו, שתמורת הענין שעליו אמרו חז"ל⁵⁷ שלא נתגלה עוונם ולכן לא נתגלה קיצם, יהי הענין ההפכי, שישוּב לב אחיהם אליהם כמים הפנים גו', ואז יהי ברכנו אבינו (כיון שנעשים) כולנו כאחד⁵⁸.

וזהו גם שהגאולה די"ט כסלו היתה באופן דפדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי⁵⁹, כפי שכותב רבינו הזקן⁶⁰ כשקריתי בספר תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי כו' יצאתי בשלום מד' שלום. והיינו, שבפסוק זה נרמזים כל ג' הקוין דתורה עבודה וגמ"ח, כפי שדרשו חז"ל⁶¹ על הפסוק פדה בשלום נפשי, כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור (קו העבודה, כמארוז"ל⁶² תפלות במקום קרבנות תקנום) מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין האומות, אבל אעפ"כ, כללותם הו"ע השלום, הן העסק בתורה, כמארוז"ל⁶³ שהעוסק בתורה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, והן גמילות חסדים שזהו עצם ענין השלום, והן ענין התפלה שצ"ל באופן דמתפלל עם הציבור, שזהו"ע השלום. וזהו גם מ"ש רבינו הזקן באגה"ק בכ"מ⁶⁴ בנוגע לענין הצדקה, שהיא שעמדה לנו לפדות בשלום נפשנו, דקאי בפשטות על הגאולה די"ט כסלו, ועד"ז בנוגע להגאולה הפרטית דכאו"א, הגאולה דפנימיות הנפש, שזוהי ההכנה לגאולה האמיתית והשלימה דכללות ישראל, כמבואר באגה"ק סימן ד'.

60) אג"ק אדה"ז ע' רלב. נעתק ב"היום יום" י"ט כסלו.
61) ברכות ח, רע"א.
62) שם כו, א"ב.
63) סנהדרין צט, ב.
64) תניא אגה"ק סוס"ד. וראה אג"ק אדה"ז שם ע' רלא. וראה לקו"ש ח"ה ע' 443.

56) ראה ד"ה קטנתי דש"פ וישלח, ח"י כסלו בתחלתו (לעיל ע' 221).
57) יומא ט, ב.
58) ברכת "שים שלום" שבסוף תפלת העמידה.
59) תהלים נה, יט.

וכל זה נעשה מצד כללות הענין דפנימיות התורה, כדאיתא ברע"מ⁶⁵ דלית תמן לא קשיא כו' ולא מחלוקת כו', אלא נקראת אילנא דחיי, לפי שאין ממנה יניקה ללעו"ז, ובמילא אין בה ענין של מחלוקת, אפילו לא מחלוקת דקדושה, ולכן על ידה מתבטל בדרך ממילא כל ענין המחלוקת בעולם, וכמ"ש⁶⁶ את רוח הטומאה אעביר מן הארץ. וכן תהי' לנו, שע"י הפצת המעיינות חוצה, ובאופן של הבנה והשגה דוקא, ועד להבנה והשגה דנפש הבהמית — יהי' פדאני לי ולבני מבין האומות, היינו, לא רק כאילו פדאני, אלא גאולה בפועל, למטה מעשרה טפחים, גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

66) זכרי' יג, ב.

65) בזח"ג קכד, ב. הובא ונתבאר בתניא אגה"ק סכ"ו.